

HET WOORD VAN DE WEEK

20e jaargang nr. 8

20 februari 1967

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Trouwen

Misschien herinneren sommigen van u zich nog dat ik op 16 januari heb gesproken over het onderwerp „Verkering en verloving”. Deze kleine serie toespraken wordt n.l. gehouden n.a.v. de uitgave „Oriëntatie” van het Humanistisch Verbond, waarin o.a. een aantal werkjes voorkomen over het onderwerp „huwelijk en gezin”. Ik volg die boekjes niet op de voet maar maak enkele opmerkingen over problemen die er in voor komen. Deze keer dus het onderwerp „trouwen”.

Eeuwenlang is het huwelijk beschouwd als een volmaakt vanzelfsprekende zaak. Huwelijk en gezin werden gezien als de noodzakelijke grondslag voor de oplossing van allerlei vraagstukken, economisch en sociaal leek de maatschappij alleen houdbaar bij de handhaving van het huwelijk, opvoedkundig werd het gezin gezien als het eerste en belangrijkste opvoedingscentrum. Ook individueel was het huwelijk de veilige vluchthaven, vooral voor vrouwen; de ongetrouwde vrouw, de oude vrijster, was mikpunt van spot en leedvermaak terwijl maatschappelijk met haar bestaan geen rekening werd gehouden.

Daar is wel enige verandering in gekomen!

Hoewel ook vandaag nog het huwelijk, en terecht, hogelijk wordt gewaardeerd is er toch geen sprake meer van dat de oplossing van economische en sociale problemen uitsluitend of voornamelijk afhangt van de handhaving daarvan, opvoedkundig gezien speelt het gezin nog een grote rol maar tegelijkertijd zijn verschillende belang-

rijke opvoedingsproblemen overgenomen door andere instituten o.a. omdat het gezin op dit punt tekort schoot.

Om één heel duidelijk voorbeeld te noemen: hoewel zeer velen ervan overtuigd zijn dat de seksuele voorlichting het best in het gezin zou kunnen worden gegeven is toch de werkelijkheid dat het in de meeste gezinnen niet of onvoldoende gebeurt en komen er dus steeds meer andere instituten — de school, de jeugdvereniging, de strijdkrachten, de televisie — die deze taak van het gezin overnemen.

En ook voor de individuele mens is trouwen niet meer zo noodzakelijk als vroeger. De oude vrijster b.v. is grotendeels uit ons waarderingspatroon verdwenen, er voor in de plaats is gekomen de ongehuwde, werkende vrouw met wier bestaan ook maatschappelijk rekening wordt gehouden.

Dat zo'n vrouw — of haar tegenvoeter de ongetrouwde man — er seksuele relaties op nahoudt wordt vrijwel algemeen aanvaard en zelfs als uit zo'n relatie een kind wordt geboren zijn we daar vandaag, wellicht enkele groepen uitgezonderd, echt niet meer van ondersteboven.

Het is niet mijn bedoeling om dat allemaal nu toch even ethisch te gaan waarderen, ik wil er slechts de konklusie uit trekken dat de mens van vandaag vrijer, zelfstandiger is komen te staan tegenover de huwelijksband en dat acht ik een groot voordeel.

2 uitzendingen per week

elke maandagavond van 19.40—19.50 uur de rubriek Geestelijk Leven. (Hilversum I)

elke vrijdagavond van 22.25—22.30 uur de rubriek Kort commentaar. (Hilversum II)

een radio-uitzending van maandag 20 februari 1967

Met recht mag men vandaag van jonge mensen vragen dat zij zich kritisch opstellen t.a.v. het huwelijk, zich afvragen wat het huwelijk betekent, of ze er reeds aan toe zijn en of ze nu inderdaad de partner hebben gevonden met wie zij deze grote stap aandurven.

Het voorbarig gesloten huwelijk is en was één van de hoofdoorzaken van de vele mislukkingen op dit gebied.

Waarom trouwen we eigenlijk?

Het is een groot geluk dat we vandaag niet meer behoeven te antwoorden: omdat de maatschappelijke konventie dat nu eenmaal vraagt, omdat het economisch en sociaal de beste kans is, omdat zo de voortplanting van de mensheid gegarandeerd is enz. maar dat we gewoon kunnen zeggen: omdat we van elkaar houden, alleen daarom!

En dat is toch een heel groot woord! Wat bedoelen we er mee?

Mag ik het als volgt formuleren: als tussen twee jonge mensen een zodanige genegenheid is gegroeid dat ze beiden het gevoel hebben dat ze elkaar geheel en voor goed toebehoren, dan zeggen ze: we houden van elkaar.

Wel, die genegenheid is de basis van het huwelijk! Daarbuiten is er niet een apart principe of een aparte noodzakelijkheid die het huwelijk rechtvaardigt.

Uit deze genegenheid ontspruit de wil om elkaar geheel en voor goed toe te behoren en die wil is het die het huwelijk duurzaam maakt.

Ook voor de humanist wordt het huwelijk gesloten met de bedoeling om duurzaam te zijn, niet omdat God het wil of de wet het voorschrijft maar omdat twee mensen, in wederzijdse genegenheid, daartoe samen besluiten.

Daarom is het huwelijk oneindig veel meer dan de plaats waar man en vrouw hun seksuele begeerten kunnen bevredigen. Een huwelijk dat alleen daarop zou berusten zal waarschijnlijk geen stand houden.

Maar, hoort men nog wel eens vragen, is het huwelijk dan niet vooral het instituut waardoor de voortplanting van de mensheid gegarandeerd wordt?

DE VRIJHEID VAN DE FILOSOFIE EN DE GEBONDENHEID VAN DE FILOSOOF

Rede uitgesproken door prof. dr. W. van Dooren bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de wijsbegeerte aan de Technische Hogeschool te Delft.

Te bestellen door storting of overschrijving van f 2,25 op postrekening 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht.

DE BUITENWERK COMMISSIE

Voor 1967 staan een aantal nieuwe activiteiten op het programma.

A. Kinder- en jongerenkampen.

1. Voor 10—12 jarigen een week naar een vast kamp.
2. Voor 13—15 jarigen, 3 12 daagse tentenkampen op Texel. Van begin juli tot half augustus.
3. Voor 16—18 jarigen, 2 trektochten. Een naar Engeland en een naar Noord-Frankrijk.

U kunt zich schriftelijk wenden tot mej. A. Verwaal, Kastelenplantsoen 58, Utrecht.

LEIDING TREKTOCHTEN, JEUGD- EN KINDERKAMPEN

De leiding van onze kampen vormt een wisselend team.

Ook dit jaar is aanvulling nodig: assistenten voor jeugd- en kinderkampen. Naar hoofdleiding voor een trektocht en een tentenkamp is gevraagd. Er is alle kans dat dat buiten deze oproep word geregeld.

Laat toch ieder, die voor het kampwerk voelt even reageren; voor de organisatie is het zo plezierig over de adressen van enige reserve-leiders te beschikken.

Opgaven aan: P. v. Soelen, de Genestetlaan 3, Bilthoven.

Een vreemde opvatting van zaken?

Het huwelijk berust op de genegenheid van twee mensen en de wil om kinderen te krijgen is geen voorwaarde voor die genegenheid maar een gevolg daarvan.

Ook een huwelijk zonder kinderen kan een uitstekend huwelijk zijn. Toch is het natuurlijk zo dat de meeste getrouwde mensen naar kinderen verlangen. Zonder liefde, seksualiteit en voortplanting onvoorwaardelijk met elkaar te verbinden, waag ik het er op om te zeggen dat de seksualiteit tussen twee mensen wellicht nooit liefdevoller wordt bedreven dan in het verlangen van beide partners dat er kinderen uit zullen voortkomen.

Maar het is even duidelijk dat mensen niet kunnen voortgaan met kinderen krijgen. Het is langzamerhand een algemeen aanvaarde gedachte dat de huwelijkspartners samen uitmaken hoeveel kinderen ze willen en kunnen hebben.

Indien zij er niet meer willen hebben dan zullen zij die voorbehoedsmiddelen moeten gebruiken die zij samen aanvaardbaar achten.

Moet een huwelijk voortduren, ook als de grondslag ervan, de genegenheid van de partners, is verdwenen?

Zoals er voorbarige huwelijksvoltrekkingen zijn, zo zijn er ook voorbarige echtscheidingen. Het een heeft trouwens vaak met het ander te maken.

Ik meen dat de opzet van een huwelijk moet zijn „elkaar voor goed toe te behoren”. Nu blijft een huwelijk uiteraard niet in zijn opzet steken, het vormt zijn eigen geschiedenis, het is een aanenrijging van gebeurtenissen en ervaringen waarin de echtgenoten zich soms heel dicht bij elkaar zullen gevoelen maar waarin ze soms ook ver van elkaar verwijderd zullen zijn.

De vraag is nu of in die geschiedenis de oorspronkelijke bedoeling gehandhaafd zal blijven. Of dus man en vrouw in hun liefde zullen volharden.

Die liefde blijft natuurlijk niet de verliefdheid van de eerste jaren.

Als het goed is zal ze zich ontwikkelen tot een liefdevol en nuchter weten „bij elkaar te behoren”. Ondanks alles! Op grond van de oorspronkelijke bedoeling en op grond van wat men samen heeft meegemaakt.

Maar als dit alles zich nu eens niet zo ontwikkelt? Als de oorspronkelijke bedoeling verloren gaat

in een sleur van liefdeloosheid en onverschilligheid, in haat en wreedheid, in een verstikkende vijandigheid?

Moet dan het huwelijk toch, koste wat kost, worden voortgezet?

Ik meen van niet.

Soms kan het een zedelijke eis zijn het huwelijk te ontbinden. Wie dat lichtvaardig doet handelt even onjuist als wie lichtvaardig een huwelijk sluit.

En de kinderen?

Soms zal men omderwille van de kinderen het gezin voortzetten, soms zal men dat juist niet doen.

Wel moeten en mogen kinderen, wat er ook gebeurt, de zekerheid houden dat vader en moeder, desnoods ieder apart, hen in liefde toebehoren. Als dat niet meer kan is er wel heel veel mis gegaan van de oorspronkelijke bedoeling.

H. J. J. LIPS

Kort commentaar

Een radio-uitzending van vrijdag 17 febr. 1967.

Het is voor mijn gevoel nogal een onderneming om een paar minuten commentaar te leveren, terwijl nog maar net de kruitdamp van de verkiezingsstrijd rondom de radio- en televisiestudio's is opgetrokken. Er is al zo verschrikkelijk veel gepraat in die korte tijd.

Eigenlijk zou er na zo'n daverende woordenstroom een paar dagen lang doodse stilte in de ether moeten heersen — of alleen zachte, on-aangekondigde muziek van een enkele piano. We hebben al zoveel moeten begrijpen, moeten beseffen, tot ons door moeten laten dringen.

Je kunt je niet voorstellen dat er nog mensen zijn aan wie die hele rumoerige zaak in wezen voorbijging. En toch zijn ze er steeds weer. Bij elke verkiezing moet als een soort van opluchting hetzelfde verhaaltje weer verteld worden: Een oud dametje komt een stembureau binnen. Ze noemt haar naam, krijgt een stembiljet en stapt parmantig naar het hokje van het rode potlood. Het duurt lang. De voorzitter wordt onrustig. Einde-lijk stapt hij naar het hokje toe en vraagt beleefd maar dringend: Bent u al klaar, mevrouw? Ja, meneer, ja, antwoordt zij, ja direct, ik moet er nog vier.

Is dit nu het thema van een humanistisch commentaar midden in een politieke strijd? Is een humanist er zo één van: oh, zet af die radio! — om dan in de fijne stilte wat spitse en vooral milde spot over te hebben voor het grappige geroezemoes der praktisch belangen?

Dit commentaar wil u duidelijk zeggen dat het beeld van de fijne geest dat ik net schetste door ons verafschuwd wordt. Humanisten hebben juist door de aard van hun levensovertuiging een sterke belangstelling voor alle aspecten van het menselijk bedrijf. Zij gaan namelijk uit van het standpunt dat wij *mensen* het zijn — en niemand of niets anders — die onze samenleving tot een ellendige of tot een waardevolle aangelegenheid kunnen maken.

Maar goed — dit zult u dan wel willen geloven — waar zijn de stemmen van humanisten dan te

recht gekomen?

Bij de socialisten? Ja dat kan. Bij de liberalen? Ja dat kan ook. Bij de pacifisten? Ja waarom niet. Is een humanist dan net zo iemand als Dorus, met wie je ook alle kanten op kan? Ja, in zekere zin en met bepaalde begrenzingen vloeit één speciale politieke voorkeur *niet* logisch voort uit de levensovertuiging van het humanisme.

Je kunt er niet *alle* kanten mee op! De grens wordt gesteld door de overtuiging dat de mens in vrijheid de mogelijkheid moet worden geboden om in zijn leven zijn mogelijkheden naar objectieve normen te ontplooien. Menselijke vrije ontplooiing — en volgens geldige normen.

Dit houdt in: aandacht en toewijding voor de mens als *totaal* wezen, en niet alleen als kostwinner, ondernemer of intellectueel. Dat houdt ook in: solidariteit met de *ander* — zonder wie wij niet volledig bestaan kunnen. De tijd van een commentaar als dit is te kort om dit alles uit te spinnen. Maar als u nadenkt over de konsekventies van deze uitgangspunten dan ziet u de begrenzingen al opdoemen. En met enige kennis van de politieke kwesties zult u zelf al scherper kunnen bepalen waar humanistische stemmen heen gegaan moeten zijn.

Humanisten zien in de openbare school een prachtige mogelijkheid om het kind te brengen in de sfeer van humaniteit zonder uitsluiting of apartheid.

Humanisten dringen aan op de wet die begrafenissen en crematie gelijkstelt.

Humanisten willen de geestelijke verzorging ongehinderd brengen aan hen die niet in een godsgeloof hun hoop hebben gevestigd.

Humanisten willen dat geen gedachte of idee lichtvaardig verworpen wordt die leiden kan tot het staken van het vuren. Humanisten willen dat er gepraat wordt. Ja, *gepraat* wordt. En zo zijn we weer bij het begin van dit commentaar. Liever maar geen stilte. Praten is verstandhouding. We doen het misschien wel eens te veel. Maar beter dan te weinig.

P. SPIGT

„Het christendom heeft zich tot taak gesteld de onervulbare wensen te vervullen, maar liet juist daardoor de bereikbare verlangens van de mensen buiten beschouwing; het christendom heeft door de voorstelling van een eeuwig leven de mensen afgetrokken van hun tijdelijk bestaan, door het vertrouwen op Gods hulp afgeleid van het vertrouwen op eigen krachten, door het geloof in een beter leven in de hemel verdoofd voor het geloof in een beter leven op aarde alsook afgehouden van elk streven om dit te verwerkelijken. Het christendom heeft de mens geschonken wat hij droomde, maar juist daardoor niet wat hij werkelijk verlangt en wenst. In zijn waan verlangt de mens een hemels, overdreven, in waarheid echter een aards, eenvoudig geluk. Tot aards geluk hoort echt niet rijkdom, luxe, overvloed, pracht, glans en andere opschik, maar slechts het noodzakelijke, slechts dat waarzonder de mens niet menselijk bestaan kan. Maar hoe talloos veel mensen ontbreekt niet het noodzakelijkste! Op grond hiervan noemen de christenen het laakbaar en onmenselijk om het hiernamaals te loochenen en daardoor de ongelukkigen, ellendigen van deze aarde de enige troost, de hoop op een betere toekomst te ontnemen. Hier vinden de christenen zelfs de zedelijke betekenis van het hiernamaals, want daarzonder zou er geen vergelding, geen gerechtigheid zijn, die hun die hier zonder schuld lijden en dulden in het hiernamaals toekomt. Alleen, deze verdediging van het hiernamaals is slechts een voorwendsel, want deze redenering rechtvaardigt slechts een hemel, een onsterfelijkheid voor de ongelukkigen, maar niet voor hen die op aarde er al in slaagden voor de bevrediging van hun menselijke behoeften de nodige middelen te vinden. Voor deze volgt uit de aangevoerde redenering slechts de noodzaak dat ze ofwel met de dood eindigen omdat zij het doel van menselijk wensen hebben bereikt, of dat het hun in het hiernamaals slechter gaat als op aarde, dat ze in de hemel de plaats innemen die hun broeders op aarde bezetten. Zo geloven de Kamtsjadalen echt, dat zij die hier

arm zijn, in de andere wereld rijk, de rijken daarentegen arm zullen zijn — zodat tussen beide werelden een zeker evenwicht zou heersen. Maar dat willen en geloven de christenen niet, zij willen ginds evengoed leven als de ongelukkigen, de armen. Het is met deze motivering van het bestaan van het hiernamaals net zo gesteld als met de motieven van het godsgeloof, die vele geleerden aanvoeren als zij zeggen dat het atheïsme onweerlegbaar is — zij zijn zelf atheïsten — maar het atheïsme zou alleen een zaak van geleerden zijn, niet van alle mensen, niet van het hele volk; daarvoor zou het ongeschikt zijn, onpraktisch, ja verwerpelijk. De heren die zo redeneren verbergen achter het onduidelijke veelbetekenende woord „volk” of „alle mensen” slechts hun eigen besluiteloosheid, verwarring en onzekerheid. Het volk is hun voorwendsel. Waar een mens werkelijk van overtuigd is, daar draait hij niet om heen maar dat spreekt hij duidelijk uit. Wat niet de moed heeft in het licht te verschijnen dat heeft ook niet de kracht het licht te verdragen. Het atheïsme van de lichtschuwe soort is derhalve een volkomen waardeloos en leeg atheïsme. Het heeft niets te zeggen, daarom durft het zich ook niet te tonen. De privé- of schijn-atheïst zegt bij zichzelf: er is geen god. Zijn atheïsme rust slechts op deze negatieve stelling en bestaat geheel vereenzaamd in zijn overtuigingen zodat desondanks alles bij het oude blijft. Als het atheïsme ook niets méér was als een ontkenning, een enkel loochenen zonder inhoud, dan deugde het niet voor het volk, dat wil zeggen: niet voor de mensen, niet voor het openbare leven. Maar alleen omdat het dan zelf niet deugt. Alleen het atheïsme, tenminste het waarachtige, niet lichtschuwe, is tegelijk bevestiging. Het atheïsme ontkent slechts het van de mens afgetrokken wezen dat god heet, om het werkelijke wezen van de mens daarvoor alle rechten te geven.”

Uit: *Das Wesen der Religion* 1845

(Vert. P.S.)

uitzendingen van het humanistisch verbond

vrijdag 24 februari 22.25 uur: Kort commentaar (Hilv. II)

maandag 27 februari 19.40 uur: Libbe van der Wal: „En wat zegt een humanist daarvan?” (Hilv. I)

vrijdag 3 maart 22.25 uur: Kort commentaar (Hilv. II)

maandag 6 maart 19.40 uur: „Bemoeien die humanisten zich daar ook mee?” J. Koops in gesprek met mevr. D. Roethof-Ensing (Hilv. I)